

Loesje houdt al veertig jaar vol, maar heeft het niet makkelijk

Loesje wordt komende maand veertig jaar. Het Arnhemse posterfenomeen bedacht met 'Mooi hè alles', 'Wees jezelf, er zijn al zoveel anderen' en 'Leven is meervoud van lef' leuzen die in het collectief geheugen zijn gegrift. Maar gaat Loesje ook de vijftig halen? „In het internettijdperk is het een stuk lastiger.”

Rob Berends
Arnhem

Ze zat met plastic handschoenen aan in een werkkamer het Loesje-archief te bekijken. Het had jarenlang in een kelder gestaan: sommige documenten waren onleesbaar geworden, andere al aangevreten door de schimmel. Vier jaar werkte Fleur van der Bij aan haar boek over Loesje, dat deze week verschijnt.

Nauwgezet bracht ze het leven van het 'vrolijk huppelende' Arnhemse meisje in kaart, van de geboorte in november 1983 tot het veertigjarig jubileum. En hoewel ze zelf een jaar voor Loesje in Berlijn werkte, viel ze tijdens het werk in de archieven en via interviews toch van de ene verbazing in de andere. „Ik heb nooit geweten dat de manier van denken achter Loesje onder andere voortkomt uit het werk van Lenin.”

Voor dat verhaal moeten we terug naar de jaren 80, naar het milieu van linkse actievoerders. Zes van hen waren klaar met de harde acties, tegen het grootkapitaal, de rechtse regering of de kerncentrale in Dodewaard. Te veel geweld, te weinig resultaat. Ze wilden de maatschappij nog steeds veranderen, maar dan op een positievere manier.

Aan de keukentafel in een woongroep aan de Lawick van Pabststraat in Arnhem brainstormden ze over hoe ze dat gingen doen. Het werden posters, met rake, ironische of dubbelzinnige teksten. Ondertekend door een meisjesnaam. Loesje. 'Heel Arn-

hem in verwachting van Loesje', was een van de eerste. Net als 'Molly gaat, Loesje komt' – een verwijzing naar het vertrek van de commissaris van de koningin, de deftige VVD'er Molly Geertsema.

Binnen de kortste keren werden de opvallende posters een fenomeen in Arnhem, en niet veel later in heel Nederland. Wat maar weinigen weten, is dat achter die ogenschijnlijk lichte, optimistische teksten een veel zwaarder verhaal schuilging.

Van der Bij stuitte bij haar naspeuringen op een reader waarin de oprichters minutieus hadden opgeschreven hoe je Loesje-teksten moest maken en wat het karakter van Loesje moest zijn. „Vreemd genoeg hebben zij zich nooit voorgesteld wie Loesje was. Toen ik ze vroeg: hoe ziet Loesje er volgens jou uit? kreeg ik geen antwoord. Ze weten wel wát Loesje moest zijn en uitdragen.”

Marx en Lenin

In die reader staan teksten over Marx en Lenin. Over de psycholoog Fromm en de econoom Mandel, zware denkers uit vroegere eeuwen. Geen namen die bij de latere generaties Loesje-mensen nog belletjes doen rinkelen.

Maar bij de mensen van het eerste uur wel. Bij hun teksten baseerden ze zich op Lenins agitprop, een samentrekking van agitatie (werkt op de geest) en propaganda (werkt op emoties). Van der Bij: „De omkering, de associatie, de ontkenning, de tegenstelling, de overdrijving. Die technieken moest je gebruiken om de massa aan te spreken, vond Lenin. In die eerste periode vonden de oprich-

ters dat heel belangrijk. Latere generaties Loesjes werkten met dezelfde schrijftechnieken, maar kenden de oorsprong niet. Ik leerde zelf werken volgens een methode die Hulkie Kulkie werd genoemd. Dit was een nieuwe, originele benaming voor Lenins agitprop.”

In de loop der jaren verdwenen de Loesjes van het eerste uur uit beeld. De beginjaren waren zwaar, de intensieve samenwerking eiste zijn tol. Twee leden kwamen al jong te overlijden, het leven eiste zijn tol. Latere generaties 'buikspreekers', zoals Van der Bij de medewerkers in haar boek noemt, namen het over. Na de val van de Muur ging Loesje de grens over: eerst naar de DDR en andere Europese landen, later naar nog veel verder de wereld in. Nog altijd zijn er in meer dan tien landen Loesje-groepen.

Loesje was en is een collectief. Het was not done om een poster-tekst te claimen. Van der Bij zondigt in haar boek tegen dat principe, trots als ze is op haar vondst. 'Afghanistan: hoeveel zand is er nodig voor een korrel gezond verstand'. Al schrijft ze erbij: 'In de beste Loesje-traditie is het natuurlijk uit den boze dat ik die tekst zou mogen claimen. Het is een uitspraak van een Arnhemse meisje dat nooit ouder is geworden dan achttien.'

Ook Patrick Arink, tegenwoordig de man achter de site arnhemsecourant.nl, claimt in het boek een leus, een van de bekendste nog wel. „Niemand weet dat het mijn tekst is en niemand hoeft het te weten, maar ik ben er wel apertrots op dat die tekst tot mij is ge-

komen: 'Leven is het meervoud van lef. Ik heb hem niet eens bedacht, hij is tot mij gekomen. Hij was er altijd al en via mij kwam ie de wereld in.'

Gemankeerd gezin

Arink zegt in het boek dat de Loesje-mensen te onderscheiden zijn. Ze zijn net even anders, 'vijfhokige vierkantjes' noemt hij ze. Van der Bij zegt: „Wat opvalt is dat het vaak mensen zijn met een moeilijke achtergrond, omdat ze uit een gemankeerd gezin komen bijvoorbeeld. Bij Loesje vonden ze elkaar, en kweekten ze zelfvertrouwen.”

Dat er uit een collectief dat zoveel geniale teksten voortbracht, geen fameus schrijver of dichter is



De manier van denken achter Loesje komt deels voort uit het werk van Lenin
– Fleur van der Bij, auteur



▲ Posters van Loesje. De rechter werd een klassieker op geboorte- en trouwkaartjes.

voortgekomen, verwondert haar ook. Hoe dat kan? Misschien was het collectief sterker dan de individuen.

Anno 2023 bestaat Loesje nog steeds. En eigenlijk is dat een wonder, vindt Van der Bij. „Hoeveel van dit soort groepen hebben het zo lang volgehouden? De provo's waren na twee jaar al ter ziele. Maar Loesje is er nog. Dat vind ik bijzonder.”

Toch is het wel eens beter gegaan met Loesje. In diverse andere landen zijn er ook nog Loesje-groepen, maar centrale coördinatie is er niet meer. De coördinator die vanuit Arnhem het contact met het buitenland onderhield is vertrokken en niet vervangen.

In Nederland heeft Loesje het niet makkelijk zich nog te onderscheiden. Affiches worden er vrijwel niet meer geplakt op straat, tot teleurstelling van oprichter Jan Verschure, die in het boek zijn opvolgers aanmoedigt de straat weer op te gaan.

Algoritmes en bubbels

Loesje heeft zich teruggetrokken op internet, waar elke dag een tekst wordt geplaatst. Maar daar valt ze wel een stuk minder op, vindt Van der Bij. „Er zijn veel meer groepen die teksten plaatsen op internet. Je wordt er mee overladen. Het is veel ingewikkelder geworden om zichtbaar te zijn. Je krijgt ook sneller te maken met negatieve reacties. Op straat ging dat anders, daar raakte je sneller echt in gesprek met mensen. En op internet kom je via de algoritmes en bubbels al snel terecht bij vooral gelijkgezinden.”

Loesje heeft nog steeds een uitgesproken identiteit – vrolijk, tegendraads, opstandig, progressief, anti-autoritair – Van der Bij ziet de huidige Loesje-mensen soms wel worstelen met de tijdgeest. Hoe zich te verhouden tot woke, bijvoorbeeld? Ze heeft er nog geen teksten over zien langskomen. „Loesje is ook niet woke, Loesje vindt dat je overal tegenaan moet kunnen schoppen. Loesje is niet politiek correct. En Loesje is een wit, heteroseksueel meisje. Misschien zijn ze bang dat zelf gecanceld worden.”

Of het meisje de vijftig ook zal halen, is nog maar de vraag. Van der Bij zegt het antwoord niet te kunnen geven. Zeker is wel dat veel leuzen er voor de eeuwigheid zijn. 'De wereld is mooier met jou' werd een klassieker op geboorteen trouwkaartjes. En de schrijfster sluit haar boek af met een leus van hoop: 'als ik de geest krijg geef ik 'm meteen door.'

■ *Loesje, de biografie.* Fleur van der Bij presenteert het boek zaterdag 11 november in Het Colofon in Arnhem. 17.00 uur. Aanmelden: bestel@hetcolofon.nl.